

«РЯС»

**БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ВСІХ**

П. ФРАНКО.

**В ПРАЛІСАХ
БРАЗИЛІЇ.**

Випуск 7.

**В
ОБЧ**

Слово до Вп. П. Читачів.

Злидні та недоля нашого життя в Старім Краю вже давно почали спонукувати наш народ кидати рідні оселі та шукати щастя в чужих краях, головню на землях північної Америки. Так витворилася еміграція зарібкова. До цього додалася ще еміграція політична, яка повстала в наслідок ріжних причин, а насамперед — горожанських війн та перекрою мали Європи після світової війни.

Про життя нашої еміграції в U. S. A. та Канаді, де вона є найчисельніша й найбільш організована, ми знаємо дещо з часописів, книжок, листів. Однак нині можна почути українське слово всюди, навіть там, де можна найменше сподіватися. Єгипет, Австралія, Нова Зеландія вже мають українські оселі, не кажучи про Аргентину, Бразилію, Зелений Клин і ін. Тільки що там суспільне життя укр кольоній іно що налагоджується, й ми про нього майже нічого не знаємо.

Нинішній випуск „Рясту“ дає нам маленький образок з життя української еміграції в Бразилії; а що написаний в живій, белетристичній формі, то редакція сподівається, що він буде цікавий для всіх, а головню — для молоді та широких мас народу.

- „Р Я С Т“ -

Бібліотека для всіх. — — Популярний місячник
під редакцією ІВАНА ЗУБЕНКА.

Випуск 7.

Квітень 1928. р.

Ціна 50 с.

П. Франко.

В ПРАЛІСАХ БРАЗИЛІЇ

Накладом В-ва „ОКА“

КОЛОМИЯ, 1928.

Окладинка — арт.-мал. В. Дядинюка.

Всі права застерігається.

Copyright 1928. by O Kuzma Kolomea — Galicia

Печатано в Коломиї,
у М. Бойчука, Собіського 44.

ПРОЛЬОЇ.

Ой, човне, човнику!
Де поспішаєш?
На морю буря —
Хіба ж не знаєш?

Ой, знаю, знаю,
Все ж поспішаю,
Лютої бурі
Я не злякаюсь!

Дужий, не надто вишколений голос співав відому пісню. Голос м'ягко котився скелями, з яких розкривався казковий краєвид на широку сагу,¹⁾ по якій легенький відморський вітер гнав маленьку вітрильну йолу²⁾. В човні сиділо двох муштин. Один майже старець, із сивим волоссям та зате цвітучим сбличчам і палкими сивими очима, сидів на кермі та зручно провадив човник попід скелями. Другий юнак у розцвіті сил, тримав ливу від вітрила, яким орудував не менше зручно, як його старший товариш кермою.

Твої вітрила
Вітер зриває,
А твої щогли
Хвиля зламає! —

дзвенів голос молодшого.

1) Морський залив; 2) Човен під вітрилом

— Чи не собі ти отсе, Петре, прашальну пісню співаєш? — прогомонів старший.

Вітрило враз майнуло з вітром, і човник безсило спинився коло високої скелі.

— Оттут можемо побалакати спокійно, — промовили оба рівночасно й усміхнулися.

— Із усіх наших конференцій маю одно загальне вражіння, — по деякій мовчанці промовив старший: — на чужу поміч нам не спустатися. Мусимо самі свою справу твердо поставити.

— Позволь, дядьку, що вичислю свої точки.

— Ну, ну, послухаю, — казав повагом дядько, — до яких ти дійшов висновків.

— Перше: наші землі перенаселені і що року можна би з них десять-двадцять тисяч переселити.

— Одне тільки — чи Аргентина та Бразилія найкраще до сього надаються? Чому, скажімо, не має це бути Канада із куди кращими можливостями праці, або, от скажім Приамурський край?

— Не можна сказати, щоб найбагатіший край зразу давав найкращі колонії, — відповів Петро і продовжав:

— Друге. Доцільне спрямувати виселення до країни із найменшими внутрішнім опором. Такі краї — це якраз Бразилія, із безупинними революціями, та Зелений Клин. Для цілого ряду займанщин Зелений Клин недоступний. Остає Південна Америка.

— Не зле, — сказав дядько та закинув вудку далеко в море.

— Третє. Кожда нова родина приїздить із великою охотою до праці.

— Малим капіталом і незнанням тутешніх обставин...

— Четверте. Находить відразу — бо ще перед виїздом із Старого Краю, — опіку нашого комітету.

— Моральну і матеріальну...

— Не смійся, дядьку! Так, обі ці опіки конче потрібні переселенцям, коли цілих літ не мають втратити на надсильну, мало хосенну працю.

— Ач, яка гарна риба! — гукнув дядько і вкинув у човен морського лосося. — Ну, ну, ти, будь ласка, не хмарся, я слухаю уважно, — сказав до юнака, якого брови почали разом збігатися.

— Комітет поселює прихожан на згори назначених місцях, вибраних якнайдогіднійше, недалеко сплавних річок та городів, де праця їх рук мала би запевнений збут.

— Так, так, — додав дядько, — такі місця треба би добирати політично і стратегічно.

— І над цим я подумав, — сказав Петро: — в мене була нарисована карта, а на ній 100000 квадратних кілометрів, що становлять майже цілість. Опанувати цю площину можна би протягом десяти літ. З року на рік старші поселенці підготовляли би місця новим в той спосіб, що осередки все були би в наших руках. Кожда нова громада відразу мала би свого вчителя, старосту, приділ лікаря, сторожа безпеки, пожарника, священника. Усі уряди були би в наших руках, і денаціона-

лізація не могла би наступити. До переведення цього пляну бракує тільки...

— Грошей, грошей і грошей! — сказав дядько.

— Прихапцем тут нічого не вдіємо, — сказав Петро.

— Коли зачнемо працю після дотеперішних помічень комітету, то теж недалеко зайдемо, — сказав дядько. — Своя преса зробить багато, але без своїх середних шкіл, а голов-но фахових — господарських та технічних довго-довго останемо сірою беспорядною масою. Фахові школи можливі тільки при відповідній організації цілої суспільности, яка мусить відчувати пекучу потребу. І от усі наші інтереси досі були розбіжні, бо наші фарми були розкинені на велитенських просторах. Ми досі не витворили більших осель, хоч нас тут більш, чим 50000. Освітньої та економічної організації з тих самих причин не маємо.

— А яка на се рада? — запитав ніяково Петро.

— Мусимо заложити міцний кооперативний банк, — твердо сказав дядько. — Уділовцями стануть усі переселенці із малими ділами.

— Але ж бо цього замало, — знеохочено сказав Петро.

— Так, не можемо числити на більше, чим 100—200 тисяч долярів. Але наш комітет дає вкладу 500000 долярів, я даю ще раз тільки.

— На початок мільон долярів се вже не так зле, — сказав Петро, — але я й не ду-

мав, що ти схочеш запакувати свій капітал на довгі роки без надії звороту ані навіть порядних відсотків...

— У тім помиляєшся, Петре. Наш банк мусить давати 20% річної дивіденди, так що би цілий наш Старий Край, Сполучені Держави та Канада льюкували в нас свої капітали, так, що вклад у банку повинен протягом кількох перших років дійти до висоти 10—20 мільйонів доларів. Банк мусить мати одно своє дуже рентовне підприємство; що давало би сейчас високу дивіденду і могло давати усім переселенцям по 500—1000 доларів на вигідні сплати.

— Отже ціла справа тепер у тім підприємстві,— сказав Петро,— і коли ти не найшов де копальні золота або діяментів, то з плянтацій кави та чаю так скоро не збагатимо банку.

— Золота не маю, але плянтації се дійсно мій плян.

— Розчислений на десять літ?

— Ні, на один рік — се плянтації, сотворені природою — плянтації кавчуку. Завтра вирушаємо в дорогу над Амазонку. Тут усе, що було можна, вже зроблено. Центральні влади згодилися на банк і навіть діставмо позичку до висоти пів мільйона доларів на перші потреби. Для згуртування колоній випускає комітет часопис „Праця“ у висоті 10000 примірників. Найбідніші якийсь час будуть його одержувати даром. Зі Старого Краю виписано цілий ряд молодих інтелігентів, що відразу найдуть у нас заняття, як лікарі, кооператори та освітні інструктори. Кожда пере-

селенча родина за якийсь час буде трівко оподаткована після заможности. Вже тепер маємо підписаних чверть мільйона ощадностей. Але підприємство — се магнет, і ми оба тим займемося.

Оба міцно стиснули собі руки. Вітер спіймався у вітрилі, і човник скоренько помчав до пристані столичного міста Ріо де Жанейро.

Над Амазонкою.

Чорні очі еспанця замиготіли, наче вуглики, а смагляві щоки покрив іще темніший відтінок, коли з вишуканою грандеццою¹⁾ зняв широкополе сомбреро²⁾ та черкнув ним до землі перед гарною дівчиною.

— А сус пієс де устед, сеньоріта³⁾ і хай сьогоднішній ранок видається вам так само розкішним, як і мені в цій хвилині.

— Хіба ви не бачили кращих ранків, доне⁴⁾ Мігуель, що не спроможетесь на краще привітання? — запитала дівчина з легенькою по-смішкою в голосі.

Одначе еспанець не квапився відповідати. Його очі були заняті дослідженням, що краще: чи струнка дівчина, чи величенький цвітник, серед якого стояла красуня? Перед дівчиною простяглася грядочка рідких, дивовижних орхідей, а за нею кущі рож, покриті пишним темночервоним цвітом.

1) Великопанська манера еспанців. 2) Капелюх. 3) До ваших стіп (стелюся) панночко! 4) Титул есп. шляхти.

Молодий еспанець не знав котрий вже раз задивлявся на ясне, так різне від тутешніх, чорноволосях красунь, волосся, що буйними кучериками окружало чарівну голівку. Але головною принадою були великі, блакитні, наче волошки, очі, що аж дивно відбивали на смаглявому личку. Таких діточо любих не мала ні одна еспанка, ні одна крелька! Силою контрасту лагідні, дрібочку насміштиві очі, робили на еспанця куди сильніше враження, чим десятки палких, мстивих очей еспанок. А під іншими зглядами? Ні! Струнка постать в обтислім станичку, з рукавцями, густо обсипаними вишивкою, ні ростом, ні грацією рухів не уступала зівсім легким рухам еспанок. Кожний погин її тіла та свободні рухи рук зраджували зокрема чималу силу та енергію у противенстві до вигідливих рухів місцевих жінок.

Уста еспанця розхилилися у привітнім усміху та вказали на два ряди сніжнобілих зубів.

— Ну, надивилися, доне Мігуель? — запитала дівчина та дзвінко засміялася.

— Мабуть, життя одної людини було би для цього закоротке, — сказав юнак, — але що до привіту, то хіба ж може бути кращий, як той, якого ми самі собі бажаємо? Чи ж не так, донна Маноеле?

Подібне питання з уст такого юнака могло би сподобатися чи одній красуні, і Марійка (або, як її назвав еспанець, — Маноеля) мимохіть спалахнула. Її погляд перейшов із дзеркала широкої ріки, що миготіла поміж деревами, спершу на блускучі краплини роси, що

під палким промінням сонця уже ось-ось мали розплистися у сріблстій нірвані, а потім спинився на коротеньку хвилиночку на постаті юнака. Хоч як коротенький був сей погляд, все таки дівчина не могла не помітити коштовного вбрання, срібних острогів на зап'ятках високих чобіт та мачети¹⁾ в золотій піхві, обсипаній туркусами. Шовковий ярко червоний пояс стискав стан юнака. Нічого дивного, що не помітила ще одного пришельця, що вже перед довгою хвилиною підійшов до городця, та якому відповідь еспанця мусіла мабуть не подобатися, бо його брови здвигнулися. Тепер не спускав очей з красуні в бажанні прочитати відповідь на її устах скорше, чим її вискаже словами.

— Доне Мігуель, ви поспішаєте так скоро, що може прямо в голсіві закрутитися, — чим раз слабше боронилася дівчина.

Еспанець мусів відчути, що хвилина, яка стільки разів вихоплювалася йому з рук, тепер пригожа, рішив зміцнити спробу.

— Найбільшим моїм щастям у цю хвилину було би одержати ласкавий дозвіл — посміти зложити цілунок на ручці донни Манолі і просити покійно одну рожу...

Але тим тихим, чемним словам перечив пристрасний блиск чорних очей еспанця, яких жар міг би, здавалося, надтопити лід ледівців Чімборасса,²⁾ але дівчину ті очі почали лякати, бо нагадалися їй цигани, якими страхали її змаленька.

1) Мачета — великий ніж. 2) Одна з найвищих гір Півд. Америки.

— Що до рожі, то може, але що до ручки, то мусите звернутися до мого опікуна, сеньора Хуана!.. — і густий румянець залив щоки дівчини.

— Все, що прикажете, сповнить ваш есклявос¹⁾ за одну рожу, — і дон Мігуель легесенько прикляк на одно коліно, наче лицар перед своєю дамою, та скинув у порох своє сомбреро.

Але німому досіль свідкові було сього вже забагато. За тих кілька хвилин мав час роздумати та пригадати собі дещо з молодих літ.

Чи то на те він і ця синьоока красуня були сливе нерозлучними товаришами від малечі, чи на те їх батьки добували невсипущою працею нову вітчину, щоби тепер якийсь там собі еспанець, хоч би й одинак першого багатиря над Амазонкою, забирав йому зпід носа його рожу? Рожу, яку в твоїх найвідважніших мріях називав своєю? Коли дівчина повернулася щоби зірвати рожу, приступив блище і в хвилі, коли Марійка прбстягнула квітку, випередив руку еспанця, легесенько перехопив рожу та притулив її до уст, причім любувався у тайні румянцем Марійки і здивованням, обуренням та лютуванням еспанця.

— То ви тут, пане Петре? — ледве промовила Марійка, але еспанець схопився, мов ягуар²⁾, на рівні ноги і тільки приява дівчини здержала його від якогось мстивого вчинку, але його рука мимохіть відсунула рябе пончо³⁾ та спочала на рукоятці важкої мачети, що зви-

1) Невільник. 2) Америк. тигр. 3) Пончо — плащ, що складається із подовгастого кусня матерії та має посередині отвір на голову.

сала від пояса. Очі кидали блискавиці, коли промовив із виразною погрозою в голосі. Слова тільки з трудом проходили крізь затиснені зуби:

— Ти все входиш мені в дорогу, сеньоре Цедро!

— Радше противно, доне Мігуель. Не забувай, що ми з сеньорігою знаємося змалку і наша приязнь з часом чейже могла замінитися у якесь глибше почування? Принайменше з мого боку... — додав тихо та поглянув несміло на дівчину.

Марійка, що з несподіванки відступила була на кілька кроків, а не відійшла тільки тому, що побоювалася гострого виступу палкого еспанця, наблизилася знов та станула коло червоної, мов кров, орхідеї з темно-бурими цятками.

В хвили, коли побачила Петра, немов відмінилася. Вправді веселий дещо насмішливий вираз очей, яким привітала еспанця, не зник, але долучився до нього вираз деякого розміршення, споминів і привязання. Задавала собі тепер питання, як могла хоч на хвилину забути про Петра, що був товаришем усіх її забав? Прецінь їх родини спільно покинули наперед Старий Край, а потім негостинний Ля Пац у Болівії, куди втягнув їх несовісний агент. На возах, цілою караваною, серед тисячних небезпек перейшли страшні Пампас дель Сакраменто¹⁾ здовж ріки Ріо-Укаялі, поки не спинилися над рікою Амазонк Ярко станула їй перед очима хвилина пожару корчованого ліса, коли то згоріла до тла їх ацієнда²⁾. Серед диму пи-

1) Безводні степи в Південній Америці. 2) Фарма.

щала і стогнала, наче пташка, коли знайшов її Петро і виніс на руках із ліса, стократно під загрозою втрати життя. В пожарі погиб її батько, а її, десятилітню сироту, взяв до себе сусід Іван. Але за весь час, хоч Петро був у них щоденним гостем, ні разу досі не прийшло їй до голови, що Петро може її любити інакше, як товаришку. Тільки тепер у хвилину зворушення з його уст упали ті слова та представили Петра в цілком іншому світлі.

Петро зівсім не був такий гарний, як дон Мігуель Арревальо. Мігуель мав чорні, деколи несамовиті очі, що раз лакали її, то знов шовкові, що притягали, мов чарами; чорне волосся, та смагле обличчя і малесенький чорний вусик. Гарна голова з гордим чолом і орлиним, андалюзійським носом та пурпуровими вустами сиділа на струвкім, погинчастім, але сильнім тілі.

Петро зі своїм ясним волоссям, дещо навіть з золотим відтінком, ясними сіросиніми очима зовсім не робив такого гарного вражіння. В своїй буденній одежі супроти яркої одежі еспанця виглядав, як робітник на фармі. Його постава дещо вища, як в еспанця, не була така гнучка і троха ширша в плечах. При своїм супротивнику виглядав радше, як медвідь при пантері. А до цього бачила його зачасто, бо трохи не що-дня. Тільки в останніх чотирьох чи трьох роках виїздив Петро чим раз частійше, особливо до південних, „зимних“ кольоній, де, як казав, навязував звязки з усіма українськими кольоніями. Тільки від того часу думала Марійка про нього частійше і з деякою тугою дожидала його повороту, хоч не здавала собі зі своїх почувань ясної справи.

Найбільше може ще розгнівило красуню, що тепер тільки вперше зрадився, що її любить. За се одно вже варто його покарати!

Очевидно не показала того по собі, бо оба юнаки почали горячитися, а Петро, хоч і не брався до ножа, але стискав п'ястуки. Оба виглядали, як півники, що туй-туй готові були скочити собі до очей. Коли б справа не була так поважна, Марійка готова була розсміятися. Скоро рішена станула поміж ними і сказала :

— Слухайте, нечемні хлопчиська! Мусите звернутися до мого опікуна, що три тижні тому виїхав до Юрімагас. Якщо хочете добути його приязнь, занесіть йому який невиданий досі цвіток орхідеї. Адже знаєте, що за орхідею дядько все зробить, — докінчила з усміхом.

На вид її усміху оба юнаки почали теж усміхатися, хоч і дивилися на себе дещо зизом. Така розв'язка, що виглядала на змагання, подобалася обом юнакам, бо поглянули на себе без злишньої ненависти.

Ну, до Юрімагас не далеко, але орхідея? Се вже була ваща задача, бо ж на всю Амазонку було відомо, що дядько Іван перешукав за тими дивовижними квітками всі праліси

Петро сказав се Марійці і додав:

— Надіюся, що дядько Іван не поставить таких важких умовин!

— В такім випадку я їх поставлю — сказав більше романтичний еспанець.

— Вислід таких перегонів залежний в першій мірі не від особистих прикмет, що повинні би бути перш за все міродатними, тільки

від усемогутнього припадку, — сказав Петро.

— Хай буде. Хто з нас обох принесе найкращу орхідею, знайдену особисто, буде мати одну шансу більше в сеньора Хуана, — сказав еспанець.

— Ба! — подумав собі Петро, — в дядька мої вигляди стоять добре, але що до праліса, то еспанець знав його куди краще. Сім літ уже проминуло, як ми перебралися через жахливий пампас..

Та на голос сказав спокійно:

— Згода, сеньор Хуан буде суддею..

— Тільки про одно мушу вас попоредити. Заклад буде тільки тоді важний, коли в дорозі будете друзями і оба повернете живі і здорові, — сказала Марійка, та подала обом свої ручки і не випустила рук юнаків скорше, аж по деякій опорі зішлись їх правиці разом.

Коли оба юнаки відходили, усміх зник із усточок Марійки а коли Петро пристанув іще на закруті та здоровив здалека, зажурилася і на плач їй збиралося, бо нагадала собі небезпеки в пралісі.

Хто зна, коли б Петро почув її останні слова, які шептала кущеві рож, може б і не так квапився у глибину лісів, бо всі рожі могли б потвердити, що слова Марійки звучали:

— А хоч би сто орхідей приніс той циган, то за нього таки не піду..

Перлини, що посипалися тепер із очей Марійки, нічим не уступали перед перлинами, що вже розвіялися у ранішнім воздуху.

Петрові така подорож у пралісі була тепер дуже на руку. Він буде вишукувати невідомі досі дослідникам „первини“, які можна

буде зайняти правом першого, а подруге, і то виступило тепер на перший плян — він мусить здобути Марійку. До того відізвалася у нім туга, за своїм теплим, домашнім огнищем.

Нестямилася Марійка, як Петро і його суперник були вже далеко: квапилися поробити конечні приготування до якнайскоршого відїзду. Вправді словом мусіли перед Марійкою заручити собі приязнь, без огляду на вислід двобою, але в їх серцях такої приязни не було.

В дорогу.

Дон Мігуель, — син Бразилійця, що над страшною рікою Ріо Акре, допливом ріки Пурус, зібрав кілька корабельних вантажів „хебефіно“¹⁾. Про се свого часу говорила ціла Амазонка, бо з його дванадцяти тисяч червоних робітників протягом одної енченти²⁾ згинула добра половина на „бері бері гальопанте“³⁾. Всі знали, що коли сезонний робітник згине в половоні найму, то його пайка припадає патронові (роботодавцеві). Померші не домагаються заплати. Дехто навіть муркотів тихенько, що та бері-бері чогось дуже подібна до руки дона Арреваля, а зглядно до ділання звичайного білого аршенику. Але хіба такий закид можна було зробити такому каваллеро⁴⁾, як дон Арревальо, що вже по двох роках праці заокруглив перших сто тисяч бразилійських

1) Кавчук. 2) Приплив вод у дощевій порі (робітничий сезон). 3) Пропасниця, що триває усього два-три дні. 4) Пан.

контосів¹⁾? Приїздила навіть якась місія чи комісія, європейських учених, щоби справу розслідувати, але вже після першого звідомлення, що появилось в європейських денниках, ціла комісія чомусь припинила свою діяльність, а сліди місії відкрито аж геть пізніше, коли вона ціла, з виїмком костей, була вже добре перетравлена в жолудках людодів. Хто попровадив туди комісію, остало тайною, а безмежна ввічливість дона Арревалья, його набожність та пожертви на добродійні цілі відвернули від нього всяке підозріння.

Коли Мігуель оповів батькові про свій поединок, той похвалив вибір сина: сеньоріна Маноеля була доброю партією, хоча й не важила тільки, що наслідство дона Арревалья. Все таки наказав синові берегтися у пущі, додав йому двох білих, досвідних бувалців та десятиох індіан і сказав на дорогу:

— Пильно шукай за новими гумовими деревами!

В той спосіб лицарський батько надавав романтизмові сина корисної, купецької заправки.

На другий день найшлися оба суперники на покладі невеликого пароходика „Република“, що по чотирьох днях не надто приємної для юнаків подорожі горі Амазонкою, приплентався до горла ріки Уалляга²⁾ а ще за один день до невеличкопо міста Юрімагас³⁾, де надіялися застати сеньора Хуана, як еспанці назвали Івана. Оба юнаки, що з нудів гра-

1) Перед усесвіт. війною 1 контос = 300 доларів US. 2) Huallaga 3) Jurimaguas.

ли частенько в шахи та модне маг-джонг, зраділи, коли попрощалися із тісним та брудним пароходом, залюдненим напів здичілими перуанськими збирачами гуми, які вертали з над ріки Акре з ознаками фебри на неголених місяцями обличчах, та з золотою горячкою в очах. Решту вантажу творили дрібні торговці, Індіяни та дітвора, яка галасувала незгірше папуг, що тисячами заселявали праліс по обох берегах ріки.

Юнаки помістилися у пансіоні мадам Пеяр, де довідалися, що „нотр монсе Жан“¹⁾ вирушив перед двома тижнями враз із кількома індіанами у глибину Перу і пильно шукає, тільки не знати за чим більше: за гумою, чи за орхідеями? додала з привабливим усміхом огрядненька, не молода вже дама. Агент розказав окрім сього юнакам, що асієндеро поїхав горі рікою до Квілякака По короткій нараді рішили зробити те саме. Кождий наняв собі по одному човнові. Петро забрав із собою своїх двох пеонів²⁾, дон Мігуель одного білого і трьох індіян. Половину багажу сставили в чемної францужанки і на другий день рано оба „патронес“³⁾ поплили на своїх „кораблях“ жваво горі рікою. На жердках, які оба гордо називали „щоглами“ або „антеннами“ повівали національні хоруговці. На кораблі Петра блакитно жовта, а на бразилійськім — прямокутна темно зелена хоруговця, по середині жовтий ромб, а на ньому синій круг із білими зорями.

Оба човни плили так близько один коло

1) Наш пан Іван. 2) Слуг. 3) Начальники.

другого, що човнарі могли свобідно зі собою розмовляти. Користали з сього оба юнаки, що грали навіть зі себою в шахи на двох окремих шахівницях, але індіяни працювали пильно веслами. На переді човна стояв цілий час „пунтеро“ з довгою жердкою в руках, якою відпихав човен від підводних мілин та скель. На кінці човна сидів „пільота“¹⁾ з коротким веслом у руці. Оба патрони розсілися вигідно в тіні дашків, критих матами.

По чотирьох днях тяжкої праці прийшли щасливо до невеличкої оселі Квілякака,²⁾ де одначе не застали вже сеньора Івана, що тиждень тому поплив дальше горі рікою до Шапаха.³⁾ Треба було дати гребцям спочинок. Юнаки рішили таки досягнути невловимого „тестя“, тож небавом поплили дальше. Гребці працювали пильно від шестої рано сливе до полудня, коли сонце починало жарити добре, а безчисленні москити⁴⁾ давалися неменше в знаки, чим спека. Здалека такий човен із гребцями виглядав вельми забавно: люди, що якийсь час махали руками як шалені, робили кілька ударів веслами, знов млинкували руками, билися по грудях і по лиці і знов працювали. Юнаки знали вже з досвіду, як важко найти хвилину на веслованнє, коли хочемо відганяти москити, що тиснуться до вух, очей, носа та горла.

Окрім взятих сушених харчів користувалися всякою нагодою, щоб закупити на березі свіжі банани, яких кождий їв до схочу.

1) Керманіч. 2) Quillacasa. 3) Shapaja. 4) Маленькі комарі.

Раз під полудень причалили до одного „гальпонес“,¹⁾ щоби поповнити запас бананів та відбути „конделлю“²⁾. Петро вискочив на беріг та подався до хати. Не встиг поступити кілька кроків, як проти нього вибігла індіанка, та серед криків і плачів просила, щоби не входив, бо в хаті вмирає її син.

— Бері-бері? запитав Петро.

Індіанка заперечила головою.

— „Vomito negro?“³⁾

— Ні, ні. Мого сина вкусила лиха хергон і він мусить умерти.

Хергон се вельми їдовита гадюка. Петро поступив кілька кроків уперед, але дон Мігуель затримав його словами:

— Там нічо не поможемо, берімося радше до обіду. А впрочім се ж тільки індію.

Під хатою стояв не старий ще індіанин і на його бронзовому обличчі й найвправніше око не помітило би якого небудь зворушення.

— Твій син? запитав його Петро, що не слухав дона Мігуеля, тільки пішов дальше до хати.

— Арі, нюкана! (Так мій!) — сказав зрезигновано індію. — Перед півгодиною стрінуло його нещастя...

Повіки поволі опустилися на очі, й тільки по сьому пізнав Петро, як болюча це втрата для батька.

В хаті побачив Петро на ліжку під сіт-

1) Хата на високих палях, якої не досягає вилів ріки. 2) Полудневий постій із їдідом і спочинком. 3) Горячка над лягуновими (чорними) водами, небезпечна не тільки для європейців.

кою від москітів може чотирнадцятьлітнього хлопця ясно бронзової краски. Коло ліжка причитувала стара бабуся, що її внук мусить умерти. Хлопець лежав цілком байдужно. Петро почав його оглядати. Під правим коліном було місце величини гороху, там укусила гадюка. Ціла нога по коліно напухла міцно. На великім пальці правої ноги і руки були отверті прорізи і туди після гадки індіян мала виходити їдь. Не було часу до страчення. Петро казав своєму пеонові принести з човна аптичку та пляшку горівки й взявся до роботи. Перетяв передівсім рану на вхрест малим вістрям свого кишенькового ножика. Виплила наперед жовта, потім чорна тіч, а нарешті обильно поплила кров. Тепер перевязав міцно ремінцем повище коліна і натискав ногу, щоби кров обильно спливала. З кровю виходила з тіла їдь. Міцним розчином надманганового потасу промив рану, цілу ногу обложив окладами з розчину надмангана, а до рани вложив кристалик того ж ліку. Не вважаючи на біль, хлопчина навіть не скривився. Накінець Петро дав хлопцеві вилити дві скланки палючої агардіенте,¹⁾ до якої додав кілька капель амоняку. Це було все, що міг зробити, бо аж тепер помітив, що враз із багажем оставив у французжанки протигадючу сирватку. І коли їдь не поступила задалеко, міг бути певний, що небезпека проминула. Стара індіянка мала тепер змінити оклади, а Петро занявся обідом.

Дон Мігуель хотів був без Петра їхати дальше, бо як кагав, шкода ізза якогось там

1) Герівки.

індіоса тратити дорогий час, але його провідник відкрив недалеко пляс¹⁾). на якій вилягалися численні черепахи. Дон Мігуель зробив на них полювання і враз зі своїми людьми наловив до двадцяти малих „чапарілляс“, як їх там індіяни називають, та одну велику „чарапу“, що мала піти на вечерю. Окрім цього вигребано з піску зо дві сотні черепашиних яєць, із яких індіяни добувають знамениту оливу. Коли ловці хотіли знов сідати до човна, яким дісталися на островець, побачили що в нім за час їх неприсутности загнуздився непроханий гість: невеличкий, бо тільки два метри довгий, кайман²⁾) Індіяни почали в нього кидати камінням та кричати: „Лягарто! лягарто!“³⁾) і величезна ящірка, приманена мабуть запахом сушеної риби „пайхе“, поволи, поволи вилізла з човна та поплила з водою. За ласкіство почастував її білий пеон кулею зі свого райфля³⁾). Крокодиль підскаочив до гори і дав нурка, а дон Мігуель зареготався:

— А то стрілець! Хибив до каймана на десять кроків!

І дійсно ранений легко кайман вплив значно дальше з води та поплив до другого берега. Щоба показати, який з нього стрілець, дон Мігуель почав уважно оглядати ріку і змірив, до якогось, як здавалося, пня, що поволиплив далі рікою. По вистрілі той ніби пень перевернувся горі черевом. Куля поцілила того алігатора прямо в око.

Тільки така куля приносить безпосередню смерть тої страшної ящірки.

1) Піскова лава, що в мілководдя виступає із води. 2) Кайман, lagarto—рід крокодила. 3) Рушниця.

По обіді, що складався із кусника соленої та вудженої „пайхи“, рижу, „копіти кахаци“¹⁾ та юки,²⁾ а на закуску свіжих бананів, зарядили оба патронес загальний спочинок, який усім, а особливо індіанам вельми припав до вподоби, бо спека долягала, „обридливо“, як казав дон Мігуель. Всі положилися спати під москітові сітки в тіни височезних бананів, а Петро навідався до свого недужого. Його стан значно поправився. Очі втратили тупу байдужність і почали прибирати жвавий блиск, пухлина на нозі дещо зменшилася. Хлопець дістав іще склянку чорної кави на половину з агарденте і кількома каплями амоняку. Температура з 35° Ц підійшла вже до 36°, знак, що затровння проминає. Тепер міг Петро запевнити обі індіанки, що хлопець вратований. На закінчення додав:

— Рану ще мусите перевивати пильно два-три місяці, бо буде відкриватися...

— Аградесакі! Аградесакі!³⁾ — обі індіанки почали зі сльозами в очах цілувати руки Петра, що ніяк не хотів до сього допустити. Відмовився рішучо прийняти який небудь дарунок, хоча се була важка золота бранзолета; але коли обі відступилися, станув перед ним індіанин, наложив йому на шию шнурок дивних вузликів і кораликів та сказав тихо:

— „Утіаі!“⁴⁾

Петро сейчас пізнав пиємо старих інків „тапу“ і хоч не привязував до цього дарунка ніякої ваги, все таки подякував індіанинові. На

1) Чарочки горівки з цукрової трощі. 2) Юка се рід смачного кореня, 3) Дякуємо! Дякуємо! 4) Візьми!

дальше лічення хлопця оставив трохи амоняку, паленої, меленої кави та манганового потасу і повчив, як мають його вживати.

Пригоди.

Полудневий жар значно зменшився, і оба човни жваво рушили горі рікою. Аж до місточка, а радше нужденного села Ахінаміза плили поміж низинними берегами, порослими густо пралісом у цілій його величі. Петро хоч зріс серед цих лісів, кожний раз любувався нічним концертом птиць і звірів. Рик ягуара і пуми нераз розлягався коло їх паскани,¹⁾ одначе юнаки ні скільки не трівожилися, в надії на свої рушниці та певну руку.

Від Ахінамізи в гору вода Уалляги стала значно чистіща, бо допливи чорних рік, яких русло перепливає через велитенські лягуни, де забирає гнилі рослинні частинки. т. зв. гумус, і став ізза сього чорною, мов чорнило, змінилися допливами з Кордилерів із чистою, прозорою водою, каламутною тільки в час дощів. Перепливали тепер звуженим і значно бистріщим руслом, де індіяни зручно виминали підводні скелі та вири, що лучалися все частіше та змінилися вкінці водопадами.

Плавба стала вельми важка, місцями неможлива. По бистринах тягнули індіяни оба човни на довгих, міцних ліянах „согас“.

В однім місці, коли вже зближалися до нічлігу, захопив вир човно дона Мігуеля та почав ним крутити в колесо. Два клунки шубовснули в воду, одначе їх виловив щасливо

1) Табору.

пунтерос на човні Петра. Часутіноси¹⁾ дона Мігуеля повскакували до води і з неімовірною силою тягнули човен попід високу скелю, порослу густо лісом. Пунтерос, який все ще стояв на переді човна, оперся кінцем евові жердки поміж корінь велитенського магоня, коли несподівано одна грубезна гиляка, що звисала аж понад воду, порушилася блискавичним рухом. Одна її половина обвинулася довкруги пунтероса, підняла його в воздух та зникла в лісі.

Це все сталось так скоро, що на хвилину всі задубіли.

— „Юкамама! Юкамама!“²⁾ — крикнув пунтерос Петра.

Човен дона Мігуеля, який перелякані індіяти пустили, почало нести долі рікою. Дон Мігуель схопив вправді рушницю, але його човен так міцно гойдався, що ані подумати не міг про який небудь цільний вистріл.

— До скелі! гукнув Петро, і як тільки човен причалив, вискочив на беріг та зник у гущавині.

Мертва тиша залягла на обох човнах. Навіть Мігуель не видавав ніяких приказів. Грюкнув вистріл і крикливе стадо „льорас“³⁾ зеленою хмаркою знялося із велитенських дерев. Але людських голосів не було чути. Всі насторожили вуха. Грюкнув ще один вистріл. Човен дона Мігуеля застряг поміж скелями, і дон Мігуель збирався вже зіскочити в воду та бігти на поміч, коли з гущавини показався

1) Індійське плем'я, обзнакомлене добре з водою, ізза чого називають його „водними Індіанами“.
2) Мама вод—анаконда, велитенський вуж. 3) Папуга.

Петро, що тримав під руку блідого пунтероса. Довга жердка, яку стискав той судорожно, спасла пунтероса перед роздавленням, але велитенська анаконда (рід боа констріктора) добре таки надавила йому ребра; заки Петро встиг застрілити її кулями в голову. Скінчилося все перестрахом і небавом оба човни поплили даліше.

На нічліг станули під небоссяжною скелею Уамануассу. Пунтерос Петра, що знав добре сі околиці, розказав ось що про цю місцевість :

— „За часів безщасних інків вислав авантурничий Пізарро свого помічника Агірра зі сотнею еспанців на здобуття областей Амазонки. Жадібна крові і золота виправа дійшла аж до цієї скелі, на якій було гніздо орла — гавіляна. Довгим рядом виходили еспанці на скелю і одного за одним убивав король птиць. Останнім вийшов Агірре, але орел був уже ранений і не здужав його вбити. По завзятій борбі схопив Агірре орла за ноги і скочив із ним разом зі скелі. Оба втонули в ріці“...

Але дон Мігуель, який добре знав історію завоювання інків, пояснив Петрові повстання цієї легенди цілком інакше:

— „Завоювання велитенських просторів Америки вимагало людей безоглядних і рішучих. На сім місці згинули вправді всі еспанці, але не від гавіляна, тільки з руки самого Агірра. Захланний ідальго¹⁾ вимордував своїх товаришів, щоби самому обняти в посідання ті області.“

1) Есп. шляхотський титул.

— Це страшно; самому мордувати своїх товаришів! — сказав Петро, — мені куди краще подобається легенда індіян, чим історична правда.

— Що ж хочете? Бажання слави й до того неподільної, в неменшій мірі жадоба золота тай взагалі авантурничий характер усіх перших відкривців, не один жахливий вчинок виправдують у моїх очах, — сказав Мігуель.

Петро нагадав собі сповідання про походження маєтку Арревалів тай не сказав більше ні слова, постановив тільки пильно вважати, щоби не дати донові Мігуелеві нагоди відіграти ролі гавіляна.

Слідами „сеньора Хуана“.

І в Часута наші подорожні не застали сеньора Івана. Курака¹⁾ часутінців сказав їм, що сеньор Хуан із двома тільки каргеросами²⁾ пішов горі рікою мабуть у напрямку Ля Пац у Болівії, Впрочім напевно не міг сказати.

Юнаки поглянули на себе доволі безрадно. Ніяк не усміхалася їм дорога на півтора тисячі кілометрів через праліси, ріки, потоки, страшні безводні пампаси³⁾ і почерез іще страшніші племена Індіос Бравос⁴⁾, які мали поганий звичай хоронити в своїх шлунках не тільки своїх немічних кривняків, але також повних здоровля й сили чужинців, яких би їм удалося захопити в свої руки.

— Чи не вернутися би нам до Ікітос

1) Війт села. 2) Двигар вантажу. 3) Степи
4) Дикі індіане, в відріжненню від стало осілих.

і там заждати на сеньора Хуана? — Запитав Петро дона Мігуеля.

Мігуель уже давно подумав то само, але щодосі не було нагоди відкрити нових лісів гумових дерев, а до цього його суперник перший висказався за поворотом, гордий еспанець не міг інакше сказати, як тільки:

— Можеш вертатися, але для мене донна Маноеля варта більше, як три тисячі кілометрів. Впрочім, коли вирушимо негайно, здумаємо дігнати сеньора Хуана дуже скоро...

Засоромлений Петро мусів сам собі признати, що еспанець готов його побити. Впрочім гадка Мігуеля мала багато правдоподібности: Коли пан Іван буде спинятися на день-два по ріжних стоянках, щоби робити пошукування, то не виключене, що його догонять... Отже рішили вирушити чим скорше.

Але хоч обом юнакам було спішно, все таки мусіли заждати до ранка слідуючого дня, бо треба було поробити приготування до подорожі лісом. Відпустили оба човни, наняли каргеросів, незвичайно старанно вибрали тільки найконечнійшу поклажу, спакували її в мішках із гумового полотна, так, щоби в кождім було не більше чим сорок шість кілограмів, рівно чотири еспанські оррогас, вага призначена для одного каргера.

За той час часутіноси Петра розказали своїм односельчанам, як їх патрон вилічив малого інка й не вспів Петро поскладати свої манатки в обширнім тамбо¹⁾ кураки, як зголосилася до нього індіанка з ріжними болями.

1) Ліпянка.

— „Блаженні віруючі“, подумав собі Петро і дав їй порошок аспірини. До вечера пацієнтів зголосилося із тузін, і Петро потрактував усіх пігулками на прочищення та порошками пірамідону, кодеїни та аспірини. Це позискало йому цілковито серця звичайно недовірчивих, похмурих, а інколи й ворожих індіан. Традиції жорстоких знущань еспанців переховалися в них у формі ріжних переказів. Ненависти до білої раси завойовників не зменшили ані місіонарі, ані простора церква, ані прибудований конвент, з яких Петро оглядав тільки руїни. Місцевий „патер“¹⁾ мусів дивитися, як індіане відбували в церкві підчас богослуження свої ритуальні танці. Культура білих найшла до них доступ хіба тільки в вигляді агардізенте, поганеньких рушниць, та синіх бавовняних сорочок і штанів. Поза тим уживали часутиноси, а ще більше їх дикі сусіди кашібоси луків і стріл та сарбакани (рури з бамбусової трощі, довгої на 2—3 метри), з якої по мистецьки видмухували коротесенькі, тонкі, як сірничок стрілки, вимашчені страшною кураре²⁾

Коли курака побачив „тапу“ на шиї Петра, віддав йому глибокий поклін і що ще більше втішило Петра, лист пана Івана. Аж тепер пригадав собі Петро, що його дядько мав звичай залишати на кождім постою який-небудь знак із поданням приблизного місця слідуєчої „паскани“.

В листі, який курака вручив Петрові,

1) Духовник. 2) Рослинна отруя із соку стрихнінових дерев; впущена в кров стрілою убиває дуже скоро, через жолудок нешкідлива, тож упольовану нею звірину можна їсти, з чого індіани користають

було тільки написано слово: „Мапарі-Тамбо“, дата і підпис. Пунтеро Петра знав добре сю місцевість, бо сам був із походження Мапарі, людоїдного племені індіян, що перед кількома роками покинуло село Мапарі Тамбо і переселилося кудись на південь горі рікою Уалляга в глибину пампас дель Сакраменто.

До Мапарі — Тамбо вели дві дороги. Пунтеро Петра радив йти в полуднево-східнім напрямі, месціц¹⁾ дона Мігуеля прямо на південь. Ні один із патронів не хотів уступити, а що оба мали повне довіря до своїх провідників, то кождий рішив іти своєю дорогою. Оба юнаки постановили зійтися в тамбо за пять днів і ждати на другого ще два дні. По впливі цього реченця кождий міг робити що захоче. Впрочім, вигіднійше навіть було йти двома дорогами, бо розсліджували більшу область і могли десь по дорозі стрінути пана Івана. Вчасним ранком оба відділи рушили в праліс.

Шлях Петра.

Петро пів дня йшов старою „троча“²⁾, але потім трочу треба було прочищувати мачетами³⁾, то значить що-хвилини перетинати густо порослі ліяни. Се очевидно, вельми спинувало подорож і на день деколи не можна було більше пройти чим 10—15 кільометрів. Тільки по прорубаній трочі можна було подорожувати значно скорше. В пралісі перехрещувалося стільки всяких стежок, що Пет-

1) Мішанець білого й індіанки. 2) Трспа, стежка. 3) Важкий, довгий ніж.

ро аж чудувався глядячи на свого пунтеро-са, з якою певністю без ніякого компаса вибирав той відповідну трочу. І дійсно його пунтеро був незрівнаним „гуя“¹⁾).

По двох днях утяжливої дороги станули в малім індійськім селі Янаяко над рікою тої самої назви. Вода річки була чорна, мов чорнило. Дощева пора саме починалася, і води річки бурлили, наче в казані. Вода несла га-лузя, а то й цілі дерева, і плавба була виклю-чена. Курака тільки на вид „тапу“ Петра рі-шився перевезти відділ Петра на невеличкій „бальца“²⁾ на другий беріг, але й то радив за-чекати до другого дня, щоби вода трохи спа-ла. До ночі вже все одно не було далеко, тож Петро розложився до нічлігу побіч села, хоча курака запрошував його до свого тамба. Одначе Петро знав уже з досвіду, що не ви-держить у тісній і брудній хаті, виплетевій із ріща та виліпленій глиною, де день і ніч го-рить багаття. Стара індіанка безупинно доки-дує на вогонь бальзам³⁾ копаїва, щоби хоч сяко-такі відігнати влізливі хмари москітів. Вхід до тамба такий низенький, що треба вла-зити туди рачки. Коли Петро потряс головою і подався над річку, де хотів розложити табор, курака остерігаючо підняв руку до гори:

— „Огарангас“!⁴⁾

Петро у відповідь ударив долонею об приклад свого райфля і спокійно розложився поза селом.

Майже без сумерку запала ніч, як зви-

1) Провідник. 2) Дараба, сплав. 3) Живиця.
4) Тигри, ягуари.

чайно під рівником, і денний гамір змінився дуже скоро нічними голосами. Нічні птаці та звірі виходили на полювання та будили тишу своїми вогними окликами. Одначе Петро вже давно привик до звичайного нічного гамору так, що навіть далекий рик льва не трівожив його сну.

Пів ночі проминуло отже спокійно, але десь по півночі збудив Петра скажений квік численного стада свиней, яке індіани зігнали до спільної загороди. Петро схопився на рівні ноги та виповз зпід москітної сітки. Свині квичали так розпучливо, що сон відразу як рукою зняло. Не улягало сумніву, що на стадо свиней напав ягуар. Ніч була доволі ясна, тож Петро з рушницею в руках почав обережно підходити до загороди. Раптом щось важко гелнуло в тінь високого паркану. Се ягуар враз із велитенським кабаном перескочив через частокіл. По блиску очей пізнав Петро, що тигр невдоволений, мабуть вельми голодний. Ягуар ухопив зубами свиню та почав скоро бігти до ліса. Аж ось помітив на своїй дорозі Петра, пустив свиню та рикнув коротко. Присів на коротких лапах, впялив зелені очі в Петра та почав битися хвостом по боках. Звужені вперед зіниці почали поволі розширятися. Петро знав, що коли зіниці розширяться цілком, послідує страшний скок. Не було ні хвилиночки часу до втрачення. Петро блискавичним рухом приложив рушницю до плеча і почав уважно мірити. Завдяки світлоносній фарбі із тору, якою потягнув мірник і мушку, міг мірити навіть у темну ніч. Нагло ягуар змінив намір: замість кинутися на стрільця, оста-

вив добичу та побіг до ліса. На такий боязливий вчинок відповів Петро вистрілом, за яким роздався короткий рев. Петро вистрілив іще раз, і хижак зник у лісі. На другий день найшли індіяти мертвого драпіжника в лісі. По слідах помітив Петро, що ягуар, заки пішов до загороди, шукати легкої добичі, переходив попри його полове ліжко. Йшов одначе так тихо, що Петро, хоч як чутко спав, не почув його кроків. Відстрашив ягуара від ліжка шнурок, наповний смолою чортової живиці¹⁾, який Петро що вечера розкладав довкруги ліжка. Чортова смола має так неприємний запах, що гадюки, крокодилі, ба навіть ягуари, що хотіли подивитися, хто саме спить серед праліса на ліжку, втікали від шнурка засоромлені та не важилися переступити границі.

Останні дні подорожі до Мапарі Тамбо винагородили за те подорожника несподівано за всі його труди: натрапив на величезні ліси гумових дерев. Дерева *seringa*, з яких добувають каучук, ростуть громадками по 70-100 штук. В однім навіть місці недалеко за Яна-яка стрівнув готову „естраду“,²⁾ де серінгеро³⁾ повирубував уже стежки від дерева до дерева, понадверчував високі на 20—25 м дерева в висоті яких 2 і пів метра над землею, попідчіплював малі бляшанки „тічеляс“ та ходив тепер від дерева до дерева і зливав гумове молоко в більше ведро „бальдіо“. Відділ Петра застав серінгера коло багаття з овочів пальм „уассу“ та „шпаха“, що дають запашний дим; той

1) *Asa foetida*, живиця обридлого запаху.
2) Плянтація. 3) Добувач гуми.

добродій мачав кругле полінце в гумовім молоті, виймав та обережно вудив у густім димі. Біле молоко від цього темніло й гуснуло. Коли вже на полінці назбиралася груба верства гуми, серінгера збивав той „хлібець“ та починав на ново.

В своїй марній ліпянці нагромадив уже збирач гуми цілу копицю готових до вивозу „болячас“ — таких саме куснів гуми, стягнених із полінця. Похмуре обличчя серінгера повеселіло, коли Петро почастував його агардієнтою та тютюном. Сказав, що дальшої околиці не знає, бо прийшов сюди з заходу. Думав, що найме десь носіїв, які за безцін перенесуть йому гуму аж до Амазонки. Був узброєний в рушницю та великий револьвер.

Дощ падав тепер три-чотири рази денно. За кождим разом налітала туча з вихром і громами, падав не дощ, а вода лилася цілими струями з неба, а за годину знов пражило сонце з ясного неба. Лісові потічки, через які приходилося частенько переходити, прибували й убували дуже скоро. Всі харчі прийшлося ховати в непромокальні мішки, набої, аптичку і білизну в бляшані коробки, добре емаліовані та вивоскувані. Зброю треба було чистити рано й вечером та покривати грубою верствою вазиліни. Але Петро не переривав дороги. Гумових лісів найшов по дорозі кілька соток — варто було повести туди окрему виправу, особливо, коли б удалося найти сплавну річку.

Помимо безупинних перепон і труднощів не переривав Петро подорожі. На одній стоянці вже над раном приснилася йому Марійка. Стояла перед його очима, мов жива, на тлі

прегарних рож коло грядки дивовижних орхідей. Їх запах чув у сні виразнісінько. Коли пробудився, робив собі гіркі докори, що досі так мало думав про Марійку. Тільки гадка, що вона може дістатися суперникові, ставала чим раз прикрійшою та заохочувала до нових трудів. Рішив пильно шукати за орхідеями. Вправді по дорозі найшов їх вельми багато, але се були звичайні, добре відомі відміни. Зібрав навіть кілька цибульок, але дуже сумнівався, що вони багато будуть варта. Дивувало його, що коли пробудився, Марійка зникла, але не зник запах орхідей.

— Чи не добрий знак? — подумав собі Петро та почав перешукувати кущі. Його труд оплатився несподівано. Найшов прегарні великі квітки, ярко-голубої барви з ніжним запахом. „Як очі Марійки!“ подумав ще раз і обережно вибрав із землі дорогоцінні цибульки. Тепер міг мати надію, що найдені, невидані досі орхідеї запевнять йому кілька добрих шансів у дівчини, за якою почав чим раз більше тужити.

Гнівало його трохи, що аж запаху орхідей треба було, щоби в сні пригадалася йому Марійка. Постановив тепер частійше бачити увісні Марійку, а що думав і мріяв про неї безупинно, тож його бажання сповнялося дуже часто. Аж тепер, коли була так далеко, пізнав, як її любить. Раз, коли мав стріляти готура, призначеного на вечерю, опустив рушницю, бо пригадалася йому Марійка. Коли йшли горбковатою околицею по схлонах Корділере Орієнталь¹⁾ і натрапив на маленьке озерце,

1) Східні Кордилери.

в яким купалося голубе небо, пристанув, мов зачарований, і простояв пів години і аж далекий вистріл його пунтероса привів його до свідомости. Сама згадка про його можливо щасливішого суперника почала його сердити, а далі доводити до незрозумілої досі люти. Аж тепер пізнав, що із любови можна пощадити життя готура, але як би так, що до життя дона М'гуеля, то хто його знав. Чим далше відходив від Ікітос, тим більше залюбувався.

З кінцем третього дня набрали случайно на невеличке сільце, невідоме навіть пунтеросові. Петрові відразу впала в очі різниця зовнішнього вигляду між тим племенем та іншими, з якими стрічався. Парентінтінос, жахливі людиці Вітоттос, Кашібос мали сильно розвинені виличні кости, присадкувату поставу, великий рот, приплющений ніс, дещо скісні очі і довге, чорне, тверде волосся. Одинокі поміж ними інки відзначалися високою стрункою поставою, орлиним носом та великими прегарними очима. Зі всіма племенами можна було порозумітися говором „кічуа“, мовою давних інків. І це племя вміло говорити мовою кічуа, але поміж собою, говорили мовою у якій Петро на своє здивування пізнавав єврейські слова, які чув у жидів, із якими торгував. Курака, якого про се запитав, пояснив дуже радо, що їх племя за часів Соломона виемігрувало з Палестини та аж в Монтана найшло нову вітчину. Свій єврейський тип, вузьке обличчя, тонкий ніс, правильні черти лица та великі очі заховали й досі. Чи не від імени царя Соломона називається ріка Амазонка, починаючи від до-

пливу ріки Ріо Негро аж до перуанської границі: — Салімоес.

Найменші лісні потічки ізза частих дощів так набреніли, що треба було через них бродити, не раз по груди в воді, а радше болоті. На щастя гаряче сонце висушувало скоро промочену одежу. Гірше йшло індіанам, яким набивалися у босі ноги піскові блохи-бічос; самички тих не надто великих блох складали глибоко під шкірою явчка і їх треба було видовбувати голкою кожного вечера, а невеликі рани затирати нафгою.

При переході одного потока напали на індіан малесенькі рибки-пальомета, що своїми гострими зубами повикусували цілі куснички мяса з голих ніг індіан. З голосними криками повибігали індіани з води та рішили пімститися. Пунтерос подався у ліс і вернувся небавом із цілою вязкою певного рода ліян. Їх потовкли індіани поміж камінням та повкидували до води повище броду. Вода побіліла, мов молоко, і всі риби повипливали на верх. Їх позбирано сіткою на довгім держаку. Пальомета смакувала знаменито на вечерю. Небо було засіяне роями зірок, і Петро, як звичайно, був розмріяний. Сидів коло багаття та дивився у жар. Коли вже мав того досить, встав по волі та почав витягатися. В тій хвилині, щось зафуркотіло у воздуху. Пунтеро, що стояв коло Петра, блискавичним рухом повалив Петра на землю. Петро чув виразно, як над ними щось перелетіло.

— Сарбаканна? — запитав тихо Петро.

— Ні, патроне, — чічара мачако, — Сказав пунтеро та поміг Петрові піднятися. Оба

пішли до громадки дерев, куди полетіла чічара. Пунтеро захопив із багаття смоляну гиляку. При світлі смолоскипа найшли небавом на пні одного дерева велику цикаду¹⁾, з головою наче в крокодила і довгим жалом на переді. Вечерами перелітають чічари з дерева на дерево й колять усе, що стрінуть по дорозі. Глибоке вколєння у яким лишається відломане жало так отрійне, як пунтеро впевняв Петра, що вколєний скорше чи пізніше вмирає.

Зустріч із дядьком.

Четвертого дня вечером дійшли до Мапарі Тамбо, маленької оселі, заложені в давних часах єзуїтами. Індіяни знищили з часом укріплення, білих вимордували, в часті зіли. Тепер жив у тамбо тільки дон Ільдефонзо з дружиною та двома доньками і нечисленною прислугою. Дон Ільдефонзо привяв гостя з традиційною еспанською гостинністю та заставив стіл, чим мав найліпшим — мясом із малп і бананами.

Дона Мігуеля ще не було. Вправді Петро по дорозі не квапився, але й Мігуель чейже не тратив даром часу та розглядався пильно по околиці. На запит Петра про сеньора Хуана, сказав дон Ільдефонзо, що пан Іван тільки вчора опустив тамбо та подався на захід у гори Коли верне, не знати. Тепер треба було скоро рішатися, чи ждати на Мігуеля, не знати як довго, чи самому доганяти пана Івана та по змозі „обробити справу“, ще заки той по-

1) Рід пільного коника.

бачиться із Мігуелем. Коли вирушить сейчас, то не виключене, що за два-три дні догонить дядька. Петро оставив свій невеличкий відділ у тамбо та хотів сам один доганяти дядька, щоби розвідати про його дальші пляни та доручити при тій нагоді листа Марійки. Але пунтеро ніяк не хотів пускати Петра самого. По короткій надумі згодився Петро на товариство пунтера, та оба пустилися ще того самого дня свіжою троча прямо в гори. Йшли скоро, бо стежка не успіла ще позаростати свіжими ліянами, що особливо в дощеву пору діється дуже скоро. Але й помимо сього дорога була вельми утяжлива, бо треба було драпатися на стрімкі гори, прозвані не даром Монтес дель Діабльо (Чортові Гори). Найбільші труднощі представляв перехід потоку Ескалера (Драбина), що спадав зі стрімкої скелі по грубо витесаних сходах. Сходи витесано не так іще давно, а перед тим, ті що хотіли туди переходити, мусіли привязуватися ливною.

Подорожні, хоч натожилися, квапилися, щоби на ніч стати над потоком Пумаяко (Львина Ріка), де пунтеро знав під скалою доволі вигідну печеру. Починало темніти, коли міцно потомлені станули над стрімким водопадом Пумаяко, що в сутіни ревів наче справжній лев. Серед темряви, що скоро наступала, водопад робив могутнє вражіння. Вода непереможно котилася у пропасть, де клекотіло і гуділо, бо п'ятикратне ехо відзивалося жахливим ревом. Водопад, наче голова льва, був покритий гривою піни. Треба було перейти вузьким порогом, звідки ринула вода понад самою пропастю, що найменше на двадцять метрів гли-

бокою. Коли б поховзнулася нога, про що в глибокій повисше колін воді рвучої течії, не було важко, то в пропасти ждала неминуча загибель на гострих скелях. Коли б Петро в безупиннім змаганню із природою і людьми не загартував так своїх нервів, то тепер у короткий сумерк, що скоро переходив у темну ніч, ледви чи поважився б зробити крок у розгукану воду.

— Печера недалеко! — сказав пунтеро та пішов водопадом так спокійно як би йшов вигідним мостом. Петро без вагання пішов слідом пунтера. Обережно крок за кроком посувалися вперед, пробуючи скелю ногою і довгими жердками, щоби не датися змити вниз. Дійшли може до половини водопаду, коли з недалекого віддалення грянув вистріл. Пунтеро пристанув, але Петро гукнув що сили, ледви перемагаючи рев водопаду:

— Пурі! (йди), — і оба рушили знов, стискаючи в руках рушниці. Вистріли повторилися, а відповів їм тепер рик льва та голосні крики. — Ранений лев напав якогось подорожного! — закричав Петро, — скорше, скорше, бо прийдемо запізно!

Але пунтеро йшов крок за кроком, спокійно, як і досі й не промовив навіть ні словечка, заки не проминули водопаду. Аж коли оба станули на сухім березі, відкинув Петро і пунтеро довгі жердки і пунтеро сказав:

— А тепер біжим!

Оба побігли що-сили, не зважаючи на те, що могла в них попасти якась заблукана куля.

Пунтеро провадив стрімкою стежкою

в напрямі вистрілів. Прорігли з п'ятьдесять кроків і повернули за ріжок. Їх очам представився жахливий вид: довкруги великого багаття клубилися у передсмертній боротьбі тіла звірів і людей. Кілько було одних, а кілько других, — годі було пізнати серед непевних блисків огнища.

— Трес яналумас! — сказав пунтеро по короткій хвилині.

Петро здужав тепер розглянутися: один пума лежав саме коло багаття мертвий, притискаючи своїм величезним незугарним тілом якусь постать. Другий шматував кіхтями двох індіан, що мовчки, незвертаючи уваги на важкі рани пробивали його раз-по-раз ножами. Третій лев лежав неподвижно, але не був мертвий. Противно був аж надто живий. Його хвіст товк бедра тіла, що випружилася до скоку. Очі чорного льва були встроєлені в якусь неподвижну постать, що прилякнула під скелею. Світло багаття не надто виразно освічувало сю постать. Видно було тільки блиск довгого ножа в руці людини, для якої, здавалося, не було рятунку. Із жахом пізнав Петро дядька! Ним наче рвануло вперед.

— Біжім! — і оба ще скорше побігли на рятунок.

Щоби звернути на себе увагу львів, вистрілив Петро в бігу з рушниці. Але вже було запізно! Лев виконав скок. Велитенське тіло полетіло наче з метавки і розтягнулося у водусі наче струна. Скок був вимірений точно! Передні лапи хижака впали якраз на місце, де перед хвилиною клячав стрілець. Але людину, що пів життя провела в пущі, не легко

було заскочити зненацька. Пан Іван здужав відскочити на бік та розпоров при тім львові живіт. Але це не врятувало би його від смерти, коли б у цій хвилі не надбіг Петро та не повалив льва двома стрілами в шию, де сходяться кістки хребетного стовпа з насадою голови, і в ско. Лев сконав дуже скоро зі слабким стогоном. Пунтеро не дармував рівно ж, і його кулі спрямовані в пащу другого льва, положили кінець боротьбі. Тепер люди були панами пєбсєвища, що виглядало дуже сумно. Один індіо був роздавлений уже на самім початку, другий був важко поранений і до рана закінчив життя. Третій і пан Іван були ранені легко. Привітання дядька і сестрінка було коротке, але сердечне: сба міцно стиснули собі руки. Пан Іван оповів коротко перебіг бою: льви мабуть дуже голодні, напали так несподівано, що індіяни не встигли захопити рушниці, які були відложили на бік при розкладанню табору. Тільки пан Іван кількома вистрілами повалив льва, що роздавив одного каргероса та ранив другого. Але були би мабуть згинули всі, коли б не поміч Петра і пунтероса. Рани промито карболевою водою та перевязано пильно. Пунтеро доложив дров до багаття та заходився коло вечері, так якби нічого не сталося. Петро за той час оповідав дядькові, звідки явився так неждано і то саме в пору. Закінчив просьбою о руку Марійки, а на поліпшення виглядів сказав:

— А в додатку я найшов дуже гарні орхідеї голубого коліру, яких досі не бачив, коли вже не згадувати про ліси гумових дерев, що

з певністю дадуть нам з пів тисячі контссів, коли зробимо спілку.

Дядько за весь час усміхався доволі приязно, тільки коли читав лист Марійки, брови йому нахмарилися, а обличчя приняло якийсь кам'яний вираз. В кінці промовив:

„Пише Марійка про вас обох. Зробить, як сама схоче. Скористала з нагоди, щоби післати мені важну для мене відомість, і ще важнішого помічника. Я очевидно годжуся. І без гумових лісів могло би обійтися.“

— Вибачте, дядьку, що перерву, — сказав Петро і розповів докладно про свої пляни і заходи.

Дядько вельми зацікавився цілою справою і обіцяв свою фінансову допомогу.

— На перший огонь візьмемо тутешні гумові ліси. Заклучимо умову з Фордом. З поміж поселенців наwerbуємо легко 200—300 доглядачів. Сталі оселі для них поставимо коло водопаду. Тих лісів що тут маємо, вистане на десять літ — а до того часу насадимо 2—3 тисячі квадратних кілометрів нових плянтацій. А тепер слухай далше. Згадує Марійка про банду кашібосів під проводом местіца Іль Круельо¹⁾, з яким маю порахунки ще зперед десяти літ. Доніс їй про се один із моїх часу-тіносів, що розминувся зі мною по дорозі, Десять літ вганяю за тим драбом, щоби пімстити смерть дружини й запитати принагідно, де моя донька? Завтра вирушаємо назад. Добре, що ти приніс мені цю вістку, а то був би поспішив до ацівнди Хезуе дель Монте²⁾, де як мені донесено бачили його недавно.

1) Жорстокий. 2) Христос із гір.

— Видно, що дуже часто змінював місце побуту, бо бачать його по різних місцях рівночасно. Але чи не долягатимуть вам рани? запитав учасливо Петро — Легкі, мій хлопче. Звичайні задраснення. Ну, але тепер берімося до спання, мусимо на завтра набрати сил, так потрібних у дорозі.

Оглянули ще раз рани обох індіан та дали їм хініни. Тоді лягли під свої москітові сітки. Довго ще Петро крутився роздумуючи над останніми пригодами, заки зломив його сон.

До щасливого кінця.

Коли пунтеро збудив Петра до стороження, було вже по півночі. Петро заглянув до ранених. Один спав спокійно, але другий був уже холодний: помер без стогнання, як пристало на хороброго часутіноса. В воздуху почулося наче сичання соток лютих галюк, або скрегіт корабельнї шріби! Подув шалений вихор, на який праліс відповів стогоном, шумом та тріскотом. Столітні великани тріщали і ламалися наче стебла. Цілі коновки води падали на землю, але вже за пів години побачив Петро ясні зорі! Подорожні спокійно спали в печері. На вид погідного неба та ясних зірок, Петро почав знов мріяти про інші зорі там далеко в Ікітос!

— „Як вона схоче?“ Ану ж вибере гарного, багатого еспанця, що забезпечить їй вигідне життя із усякими можливими розкошами, строями, та цяцьками?

А Петро знав, що Марійка-чепуруха та любить стрітися.

За мріями застав Петра свіжий і погідний ранок. До схід сонця поховали обох померших і пустилися назад до тамба дона Ільдефонза. Станули там без пригод і застали не тільки відділ дона Мігуеля, але також одного мапарійця, що приніс вістку про наближення банди розбишак.

Дон Мігуель нарікав трохи, що даремно виправлявся у таку далеку дорогу, бо досі не найшов нічого. Ще більше скривився, коли дізнався, що Петро найшов прегарні, рідкі орхідеї. Коли пан Іван сказав йому отверто, що остаточне рішення залежить таки від Марійки, трохи що не заляв та хотів хоч би й зараз покидати страшну пущу, повну всяких небезпек, та вертатися до затишного Ікітос, де серед рож стоїть прегарна вілля. По дорозі до тамба тільки з трудом врятували його каргери з хвиль наглої повені, а тигри, льви та гадюки ввижалися йому на кождім кроці та за кождим корчиком.

Але зрозумів, що коли вже кашібоси бушують в околиці, то з малим відділом небезпечно пускатися в дорогу, бо дуже легко можна загубити свій скальп¹⁾). Треба було вдавати веселого та відважного принайменше тоді, коли гляділи на нього великі, чорні очі донни Соль,²⁾ старшої, принадної доні пана Ільдефонзо. Сі очі старалися уприємнити його побут на ацієнді, що їм мабуть добре вдалося, бо Мігуель перестав говорити про поворот.

Під вечір третього дня пригнав на мулі³⁾

1) Шкіра з голови враз із волоссям, яку індіани стягають побитим ворогам та переховують як спомин. 2) Соль — сонце. 3) Мішанець осла і коня.

пеон дона Ільдефонзо, висланий на звіди, та доніс, що шайка, зложена з кількадесяти індіос бравос заховалася на день у невеличкій китловині над рікою.

По короткій нараді рішено напасти самим на кашібосів і досвіта заняти горбки довкруги китловини, щоби унеможливити індіянам утечу. Треба було вирушати відразу, щоби заняти до схід сонця становища. Розбійники не підозрівали нічого, а до того, мабуть були певні, що в ацієнді не стрінуть ніякого опору.

Скоро утворено три відділи під проводом Ільдефонза, пана Івана та пунтероса.

Дон Мігуель остав у тамбо, якого обіцявав боронити до послідньої краплі крови. Кашібоси були для нього надто марним ворогом.

Петро прилучився до відділу пунтероса. До всіх трьох відділів, що мали йти ріжними стежками, прилучив дон Ільдефонзо по кількох своїх пеонів. Кождий відділ мав по три вінчестерські райфлі, із яких можна було стріляти дванадцять разів без набиваня. Прочі мали звичайні, інколи поганенькі рушниці, револьвери та мачети. Пеони мали лясса¹⁾ та боляс.²⁾

Дорога пралісом у ночі видавалася Петрові вічністю. Праліс із своїм концертом диких голосів, місячним сяєвом, що рідкоде продиралося через густе, посплітуване листя, робив могутне вражіння. Треба було прямо вгадувати можливі небезпеки; гадюки шелестіли травою, кроки ягуара та леопарда були ти-

1) Аркан. 2) Дві важкі кулі на рамені; кинені обмотуються довкруги ніг дичини та перевертають її.

хійші від подуву вітру. Пеони вели знаменито.

Не вспів відділ стати на призначенім місці, коли зголосився до Петра пеон від дона Ільдефонза з повідомленням, що оба прочі відділи завняли вже свої становища, і всі мають ждати на дальші прикази. Не вільно голосно говорити, непотрібно висуватися вперед, або розпалювати який небудь вогонь. Рівно ж заборонено курити. Всі три відділи псволесеньки окружили долинку, якою пелепливав невеличкий потічок, що впадав до Уалляги.

Кашібоси лежали в долині, як на долоні. Коло багаття лежав завинений в пестре пончо мабуть провідник ватаги. Коло нього лежав на траві великий боевий бубон. Один із кашібосів, який стояв на варті, почув мабуть кроки або помітив якийсь необорезний рух, бо прискочив до бубна і вдарив з цілої сили. Бубон, обтягнений малпиною шкірою, видав такий голосний грохот, що весь табор схопився, як опарений. При помочі таких бубнів індіани порозуміваються на велитенські простори. Вміють навіть передавати собі різні відомости.

— Провідник схопився один із перших. Коли розглянувся у положенню, пізнав, що всяка оборона або втеча даремна. Але цього навіть не пробував. Підійшов прямо до дона Ільдефонза, наче до старого приятеля, і запитав, чому напастув табор мирних серінгуерів? Чи зробили йому яку шкоду?

Це була правда. А одначе дон Ільдефонзо заявив йому рішучо, що з огляду на обставини, що цілий відділ „мирних серінгерів“ не має ні одної бляшанки, ні бальдію, ані жадних інших причандалів до збирання гуми, — що

цілий відділ узброєний з голови до стіп, мають навіть боввий бубон, що всі індіяти помагують в воєнні барви і мають у волоссю орлині пера, — він вибе їх до ноги, коли не дадуть закладників та не відійдуть на південь.

Погляд местіца, що слухав сих слів у недбалій поставі, впав раптом на пана Івана. Весело усміхнувся, при чім показалися білі, мов у вовка, зуби. Наче на яким балі підійшов до пана Івана з елегантним уклоном:

— А старі знакомі! — і вказав на шрам на лиці пана Івана.

— Так, розбийнику, і ми тепер почислимось. Зараз же говори: де моя донька? Кажі правду, не те, зазнаєш таких мук, що позаздрять тобі Індіяти, які вже давно чекають на твою шкіру!..

Але розбишака засміявся так весело і непримушено, яки почув щось незвичайно веселого.

Але ж по-що тільки слів і в таким тоні номіж кавалерами, що мали привємність так близько стрічатися? і відслонув груди, де видніла близна — Кров за кров. Ваша донька? Не побачите її ніколи, — якщо не вийду звідси і то негайно. Стає дружиною якогось кашібоса, коли мій гріятель Курака не захоче радше зробити собі з неї доброї печені.

Які ж слова могли би тяжче залякати нещасного батька? Пан Іван поблів, як стіна, і розбишака любувався вражінням своїх слів. Постановив кувати залізо поки горяче.

— Коли мене пустите враз із моїми серінгерами, то може зверну вам доньку..

Білі провідники відійшли на бік, щоби

нарадитися. За той час не тільки розвиднілося, але й сонце зійшло в цілій своїй величі.

— Коли його пустимо, не вискаємо нічого, бо той Ель Круельо не дотримає слова, — сказав пан Іван.

— А цілу вічність їх тут тримати не можемо, бо або нам повтікають, або прийдуть їм із підмогою їх спільники, а як бачимо тут їх тільки незначна частина. До того ж на довший час їх ніяк не прокормимо.

— Се все слушно, — докинув Петро, — але навіть, коли повісимо того добродія, то з одного боку може раз на все втратимо надію відвискати доньку пана Івана, а з другого — наразимося на пімсту його спільників, які нам того не простять...

— Ще гірше буде, коли їх усіх повісимо, — сказав дон Ільдефонзо: — тоді нам тут не жити.

— І так влі, і так недобре. Не можемо їх ані затримати, ані повісити, бо властиво вони нічим не провинилися, ані пустити. Треба конче зробити інакше. Банду мусимо розбруїти, тоді післати двох по доньку із якимсь знаком Іль Круеля, а коли приведуть доньку, зробимо заміну.

Ця рада пана Івана подобалася усім, особливо донови Ільдефонзові, що жив із конечности в мирі з усіма сусідними племенами. Але цілком несподівано та рада не подобалася самому Іль Круельові. З такої розв'язки закрпив собі цілком виразно:

— Нас усіх не задержите бо не можете. Коли задержите тільки мене, то сеньоріни, не
В пралісах Бразилії.

побачите ніколи. Робіть собі, що хочете, тільки знайте, що ми вміємо мститися...

Поки що відділ Іль Круеля розвбровно та заведено до порожньої загороди, коло якої поставлено сторожу.

Тепер усі станули безрадно.

До пана Івана прийшов пувтеро Петра і сказав:

— Сеньоре Хуане, позвольте, що щось вам пораджу. Знаю того старого кашібоса, вожда Індіян із відділу Іль Круеля. Може би з ним скорше договоритися. Якби його сюди привести, то чейже старий пристане на якусь згоду. А що він права рука того драба, то певно знав усі його тавмиці. Добре, що местиц замкнений окремо, та не може на нього впливати...

— Попробувати можемо, — сказав пан Іван: — Обіцяємо йому все можливе, але дуже сумніваюся, чи се нам що допоможе:

Пан Іван мав слухність. Ніякі обіцянки не зворушували вожда.

— Давте мені сто рвщниць? Але ж я й сам їх можу собі купити. Шукаємо пригод і воюємо з білими, але ми не розбійники. Знаємо в горах більше золота, чим про се можете мріяти. А окрім сього, — і курака згідно потряс головою: — ніякий Індіо не зраджує свого ватажка, з яким заключив умову...

Здавалося, що все пропало. Рішено всіх випустити, а Іль Круеля відправити до в'язниці, де мав відповісти за попередні злочини. В сю важку хвилину пригадав собі Петро „тапу“ Інка. Станув з ним перед Куракою. Вожд

пильно оглянув таємниче письмо. Тоді похилив голову і сказав тихо: „Приказуй!“

За чверть години все було в порядку. Курака згодився на заміну. На Білій Квітці нічого йому не валежало. Тримав її Іль Круельо в Халька де Сіленціо¹⁾ (Jalca de Silencio) під опікою старого падре²⁾, що вчив її всякого знання. На таку вістку вступило в пана Івана нове життя. Курака підозрівав, що Іль Круельо виховує її собі на жінку, а за втрачене майно хоче десь собі заложити асіенду та розпочати інше життя.

За п'ять днів мав Курака вернутися. Вибрався із ним пунтеро. Перед від'їздом викурили всі калюмет³⁾ із вождом.

Прямо вічністю здавалися п'ягу Іванові тих п'ять днів. Рівно ж Петро де-що нетерпеливився, але вате дон Мігуель почувався чим раз краще, особливо, коли дон Ільдефонсо розказав йому про експльоатацію двісті тисяч гумових дерев. Із таким пропозиціям чудово гармонізували чорні, мов терен, палкі очі сеньоріни. Відколи дон Мігуель довідався, що сеньоріна Маноеля навіть не донька пана Івана, а правдива донька мав небавом явитися, зацікавлення і любов міцно зменшилися, і він рішив відступити від закладу.

Натомісь обома українцями й обома еспанцями вирішили заснувати спілку для експльоатації знайдених гумових плянтацій.

Угода між спільниками наступила дуже скоро: обома юнаками мали чим скорше поладити всі технічні справунки, звязані з добу-

1) Долина Мовчанки. 2) Священник. 3) Файка мира, свого рода присяга.

ванням кавчуку на велику скалю Петро мав доставити білих доглядників, до яких і еспанець мав повне довіря, а Дон Ільдефонзо мав звербувати десять тисяч мапірісів. Пан Іван мав, як тільки мине дощева пора, зайнятися будовою фарм для доглядників. Водопад мав достарчити громовини (електрики) до освітлення та механічної перерібки добутого кавчуку.

Не всіли наради дійти до доброго кінця, як і післанці повернулися, бо їхали на мулах.

Радости пана Івана не було кінця. Всіх Індіян випустили в ту хвилину, й вони подалися на південь, а два дні пізніше пустив пан Іван свого ворога, з яким вирізнав давні рахунки.

Розбійник дуже дивувався, що не повис на якій гарній гиляці, але як правдивий кавалеро сказав до пана Івана :

— Дуже мені прикро, що нам не довелося поріднитися. Одначе все одно зачну інше життя. Маю доволі пригод — покищо. Сим разом ви мене побідили і сердечно дякую за лекцію...

Дзюня не пізнала батька, але українські слова пригадувала собі дуже скрр, а коли Петро на одній стоянці заспівав двінким голосом, то в її очей поплили рясні сльози. Пригадала собі відразу всю молодість і батька.

Заложення Поселенчого Банку відсвятковано торжественно. Станули при тім дві молоді пари. Але Петро помилився: банк за рік не виплатив 20% дивіденди. Виплатив 100%. Наймолодші засновники гумових плянтацій одержали прегарні подарунки: розкішні коліски для обох наслідників родів.

Полонична 4. квітня 1923.

За редакцію відповідає Олена Кузьма.

ВИДАВНИЦТВО „ОКА“

КОЛОМІЯ, Євангелицька, ч. 7.

вадало досі в I. серії:

1. А. Чайковський: На уходах ч. I.	2'—
2. А. Чайковський: На уходах ч. II.	2'—
3. П. Куліш: Чорна рада, хроніка (нове видання).	2'—
4. А. Чайковський: За сестрою (5. вид.)	1'50
5. А. Чайковський: Віддячився (Вичерпане)	2'—
6. М. Ординців: Запорожці в Сарагоссі	2'—
7. М. Гоголь: Тарас Бульба (з образками)	2'—
8. Д. Мордовець: Гетьман Мазепа I.	2'—
9. Д. Мордовець: Гетьман Мазепа II.	2'—
10. К. Поліщук: Гуляйпільський батько ч. I.	2'—
11. К. Поліщук: Гуляйпільський батько ч. II.	2'—
12. І. Зубенко: Зірка	2'—
13. І. Фялиничак і І. Зубенко: Княгиня Романова.	2'—
14. А. Чайковський: Побратими.	3'—
15. А. Чайковський: До слави (друкується).	
16. П. Куліш: Михайло Чарнишенко (I. том друкується)	

В II. серії:

1. А. Куприн: Остання любов царя Соломона	1'—
2. М. Мельник: На ріках Вавилонських	—'50
3. Б. Келерман: Праведні душі	1'—
4. Д. Мережковський: Леонардо да Вінчі (друкується).	

З давніших видаків є на складі:

1. М. Кузьмова: Українська читанка II.	1'—
2. „ „ Проти филь	1'50
3. М. Левитський: Про хліборобські спілки	— 40
4. Д. Макогон: Учительські гараади 2 части	1'—

„РЯСТ“,

ЯК ІІІ. СЕРІЯ ВИДАВНИЦТВА „ОКА“,
виходить періодично, що-місяця малими
книжочками — до 4 аркушів друку, в ху-
дожньою окладинкою, — в ціні лише

===== 50 сотиків! =====

В передплаті ще дешевше, бо тільки:

	На рік	—	5.—	вол.
В КРАЮ:	На ½ року	—	3.—	„
	На квартал	—	1.50	„

Для закордону: на рік — 1 дол. ам.

Окрема книжка — 10 цент.

Досі вийшли:

- ВИПУСК 1. А. Чайковський. — Петро Конашевич-Сагайдачний.
- „ 2. Др. К. Трильовський. — Російська Цариця Катерина II.
- „ 3. М. Дерлиця. — Военний дідич.
- „ 4. Д. Шумей. — Нормани-Варяги.
- „ 5-6. Др. А. Чайковський. I. Московський цар Дмитро Самозванець II. Хотинська справа.
- „ 7. П. Франке. — В пралісах Бр вилі.

Зголошуйте передплату на адресу:

О. КУЗЬМА, Коломия, Є

.....
За редакцію відповідає

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001008159043